

Žilinský samosprávny kraj
Považské múzeum v Žiline

Zofia Bosniaková
legenda a kult

Každé miesto a doba majú svoje osobnosti,
ktoré ich utvárajú a formujú.

Dávajú neživým miestam a abstraktným
pojmom tvár a ducha, zviditeľňujú
a spríjemňujú ich.

Vďaka artefaktom ožívajú pred našimi očami
príbeh - časová linia zobrazujúca vývin
a smerovanie, dobré a zlé časy, počiatok
a koniec, legendu, a napokon historiu.

Miestom, ktoré je pre nás krásne a tajomné,
sú ruiny hradu Strečno.

Bytosťou, ktorá dáva hradu príbeh a legendu,
je Žofia Bosniaková - svätica zo Strecna.
Vždy však bojo niečo pred a niečo po...

... partnerstvom k spoločnému rozvoju ...

Mikroprojekt č. PL – SK/ZA/IPP/II/018

Zofia Bosiaková - legenda a kult

Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou
z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja
v rámci Programu cezhraničnej spolupráce
Poľsko - Slovenská republika 2007 - 2013

Projekt jest dofinansowany ze środków Unii Europejskiej
z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach
Programu Współpracy Transgranicznej
Polska - Słowacka Republika 2007 - 2013

The project is co-financed by the European Union from
the European Regional Development Fund within the CBC
Programme Poland - Slovak Republic 2007 - 2013

Vydalo Považské múzeum v Žiline v roku 2012
Wydało Muzeum Považskie w Žilinie w 2012 roku
Published by Povazske Museum in Zilina in 2012

Počas svojho života stretneme veľa ľudí, spoznáme veľa osudov. Pamäťame si tváre, meno, činy. Komunikujeme, vnímame, vytvárame si názor, hodnotíme. Existuje obligátna profilová otázka: „Kto vás vo vašom živote najviac ovplyvnil?“ Častou odpovedou na túto otázku je, že je to človek osobnosť, ktorá je nám blízka, napr. matka, otec, starí rodičia, manželka, manžel, učiteľ, priateľ... Existujú však aj archetypy, ktoré svojím životom a skutkami ovplyvnili generácie, alebo aj celé ľudstvo. Nemali sme možnosť ich poznáť, vnímať ich blízkosť, vidieť ich činy, ale „vieme“, že sú pre nás tým správnym vzorom. Ich život je pre nás inšpiráciou a ich skutky sú hodné napodobenia. Deficit v nemožnosti reálneho vnímania takýchto vzorov nahrádzame úsilím o získanie čo najväčšieho počtu informácií o ich živote. Študujeme pramene, konfrontujeme ich v komunikácii s okolím, vytvárame si názor, inšpirujeme sa a už ako šíritelia odkazu odovzdávame posolstvo ďalej. Takéto procesy sú viac či menej dobrovoľné, ale sú aj organizácie, inštitúcie, skupiny ľudí a jednotlivci, pre ktorých je poznanie a šírenie odkazu jednou z ich hlavných činností, resp. povinností.

Legenda a kult - Žofia Bosniaková - je neoddeliteľne spätá s hradom Strečno. Pre Považské múzeum v Žiline ako správcu hradu je táto skutočnosť ctou, ale aj záväzkom. Takto vnímame aj našu úlohu šíriť odkaz o nenapodobiteľnej žene - „sväticu zo Strečna“. O tom, ako sa nám to darí, svedčia naše skutky. Každročné Hradné hry Žofie Bosniakovej, Hradná škola, výstupy z vedecko-výskumnnej činnosti sú iba zlomkom osvety, o ktorú sa všetci v múzeu spoločne snažíme. Darí sa nám uskutočňovať aj

další zámer, šíriť odkaz o živote Žofie Bosniakovej za hranice Slovenska, a to vďaka projektu Žofia Bosniaková - legenda a kult, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko - Slovenská republika 2007 - 2013. Revitalizácia expozície Žofie Bosniakovej, dovozenie výnimočnej atmosféry hradnej kaplnky v podobe úžasnej hry svetla a farieb prostredníctvom obnovených vitráží a spríomnenie Žofie Bosniakovej modelom s jej podobizňou sú pôsobivé a zretelné. Menej viditeľná, ale nemenej dôležitá bola aj odborná príprava projektu, jeho napĺňanie a tiež organizácia podujatí s cezhraničným dosahom.

Ako šíritelia odkazu sme nevynechali ani našu povinnosť odovzdávať posolstvo mladším generáciám. Publikácia Žofia Bosniaková-legenda a kult, ktorú práve čitate, je formálne, ale aj obsahovo jedinečná. Dôveryhodnosť faktografie, prítiazlivý jazyk a množstvo obrázkov - to sú iba základné atribúty knižky. V jej obsahu nájdete mnoho zaujímavostí a úloh pre deti. Pri ich riešení sa zážitkovou formou oboznámia so životom a prostredím, v ktorom žila Žofia Bosniaková. Veríme však, že publikácia svojou hravosťou osloví širšie spektrum čitateľov a stane sa neodmysliteľnou súčasťou domáčich knižníc.

Žofia Bosniaková je aj mojím vzorom. Moja práca riaditeľa Považského múzea v Žiline mi však umožnila ešte niečo viac. Cením si, že som dostal príležitosť šíriť jej posolstvo ďalej.

PhDr. Boris Schubert
riaditeľ Považského múzea v Žiline

Hrad Strečno

Na stredovekej ceste zo Žiliny do Turca bol v priebehu 13. storočia na vysokom brale vybudovaný hrad. Slúžil ako strážna pevnosť pre mýtnu stanicu pri brode cez rieku Váh. Prvýkrát sa hrad nepriamo spomína v roku 1316 v súvislosti s jeho náležitým územím „...provinciis... de Strehun...“. V listine z roku 1384 je spomenuté panstvo hradu Strečno „comitatus castri Strehyn“.

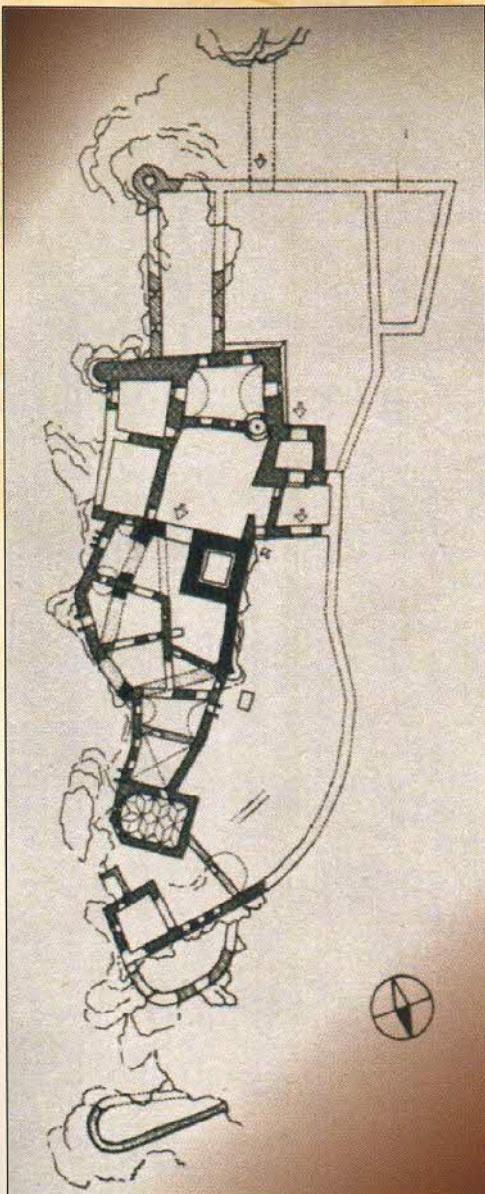
Kolorovaná pohľadnica,
začiatok 20. storočia

In: Pisot, Š.: Hrad, zámky a kaštiele na Slovensku, Osvedča 1973
 Podorys hradu - zdroj: Menclová, D.: Prispievok k typologii hradov, zámkov a kaštieľov na Slovensku

čátral a zmeníl sa na ruiny.
 Od roku 1674 hrad postupne
 velmi dolézity aj honosny hrad.
 na veľký, strategicky a vojensky
 kontrolovala cestu, sa zmeníl
 a studenej pevnosti, ktorá
 Z neveľkej, nepohodlnéj
 svoj vzhľad, vyznam aj funkciu.
 Počas takmer 400 rokov hrad menil

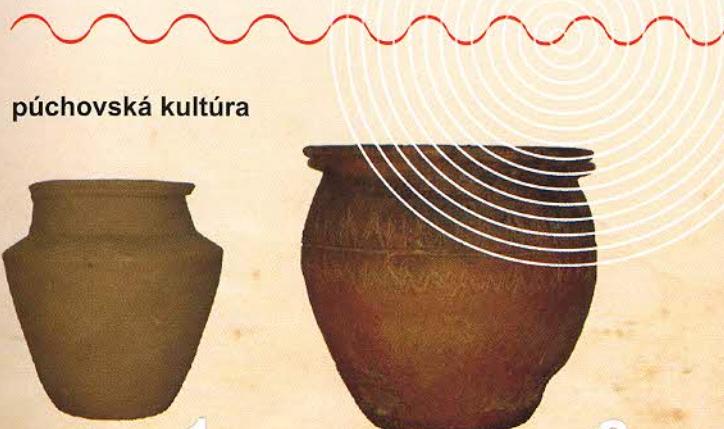

Historia hradu Strečno

História osídlenia hradného brala siaha až do dôb pred našim letopočtom - do doby púchovskej kultúry, ktorá bola v tomto prostredí rozšírená od 2. storočia pred n. l. do 2. storočia n. l. Na hradnom kopci ju dokladajú nálezy črepov. Púchovská kultúra už poznala hrnčiarsky kruh, aj keď ho nevyužívala stále. Vo všeobecnosti ľudia tejto kultúry robili hrubú a nezdobenú keramiku.

2. storočie pred naším letopočtom

0

2. storočie nášho letopočtu

Po púchovskej kultúre nemáme dôkazy osídlenia hradu až do doby Slovanov, ktorí mali na hradnom kopci drevený hrádok. Ten sa nezachoval, ale našli sa však črepy keramiky. Slovania sa často presídlovali, a preto sa ani ich keramika nezdokonaľovala. Mali predovšetkým kuchynskú keramiku jednoduchých tvarov, často zdobenú vlnovkou. Obr. č. 2

1

2

3

4

Nakresli nádobu a vyzdob.

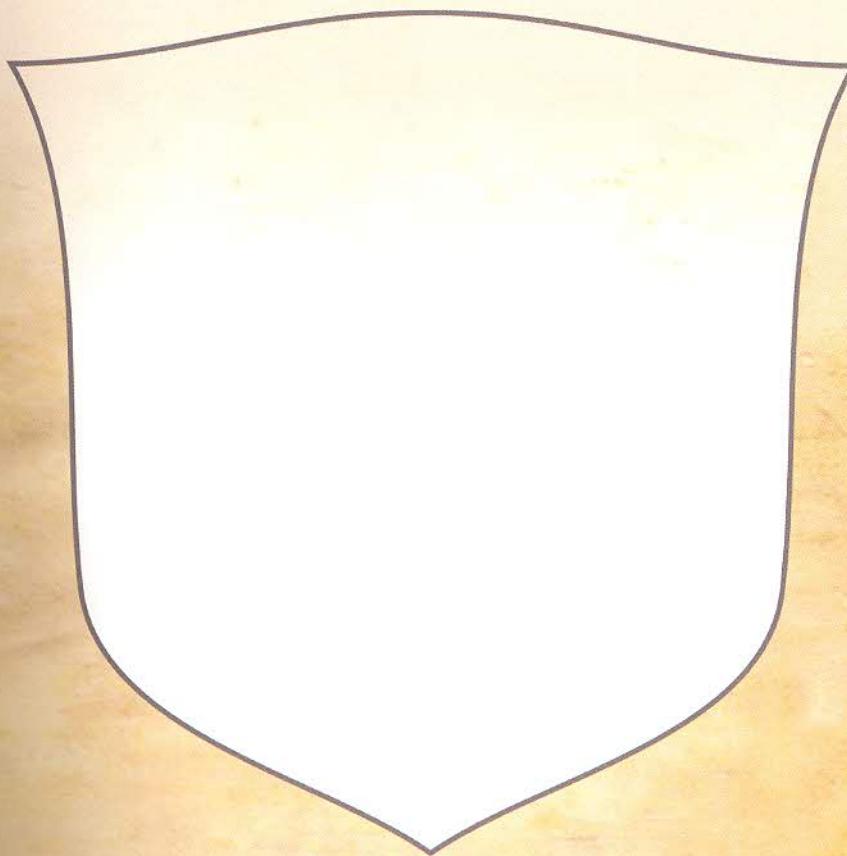

1 - hrubá nezdobená keramika; 2 slovanská keramika; 3, 4 - stredoveká keramika

Hrad bol pôvodne kráľovským majetkom. Spočiatku ho majiteľ zveril do užívania rodine Balašovcov. Neskôr sa stal pánom Strečna Matúš Čák Trenčiansky, známy ako „Pán Váhu a Tatier“. Po jeho smrti v roku 1321 hrad ostal kráľovským majetkom, ktorý bol v 14. a v 15. storočí v rukách viacerých správcov. Medzi nimi boli významní šľachtici či vojenskí kapitáni a velitelia: Mikuláš Séči, Sudivoj z Ostrorogu, Stanislav Deršfi, Ján Jiskra z Brandýsa, Ján Čapek zo Sán a z Hukvaldu. Obdobie neusporiadanych pomerov v uhorskom kráľovstve v polovici 15. storočia využili Ponrácovci a zmocnili sa hradu Strečno. V roku 1483 získal donáciu na hrad Pavol Kiniži. Po jeho smrti spravovala zdelené majetky jeho manželka Benigna. Po bitke pri Moháči v roku 1526 získal hrad do svojich rúk Burian zo Svätlova, ktorému ho však násilím odobral Peter Kostka.

Erb je znak na štítu, ktorý pôvodne slúžil na identifikáciu rytiera. Symbolizoval prílušnosť k šľachtickému stavu. Skladá sa z prilby a štítu a v prevažnej miere obsahuje zlatú, striebornú, modrú, červenú, purpurovú, zelenú a čiernu farbu. Staršie erby tvorilo menej farieb, prípadne pásy, pruhy alebo jednoduché znaky ako kríž, hviezdy, mesiac a podobne. Novšie erby už vyobrazujú zložitejšiu kresťanskú symboliku, mýtické i skutočné zvieratá, prípadne udalosti súvisiace s bojom proti nepriateľovi.

☺ Nakresli si vlastný erb.

2. polovica 15. storočia ♦ rod Pongrác

1483 - 1494 ♦ rod Kiniži

po roku 1526 ♦ rod Kostka

1540 - 1600 ♦ rod Deršfi

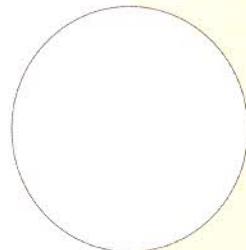
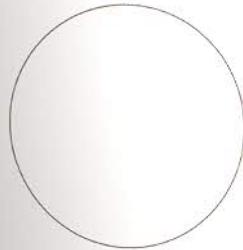
1605 - 1667 ♦ František Vešeléni

Na hrade zabezpečovali teplo pece postavené z bohatě zdobených kachlíc.
Najviac sa využívali geometrické a rastlinné ornamenty, pripadne rôzne postavy svätcov a anjelov.

☺ Dokresli motív kachlice.

17. storočie

František Vešeléni

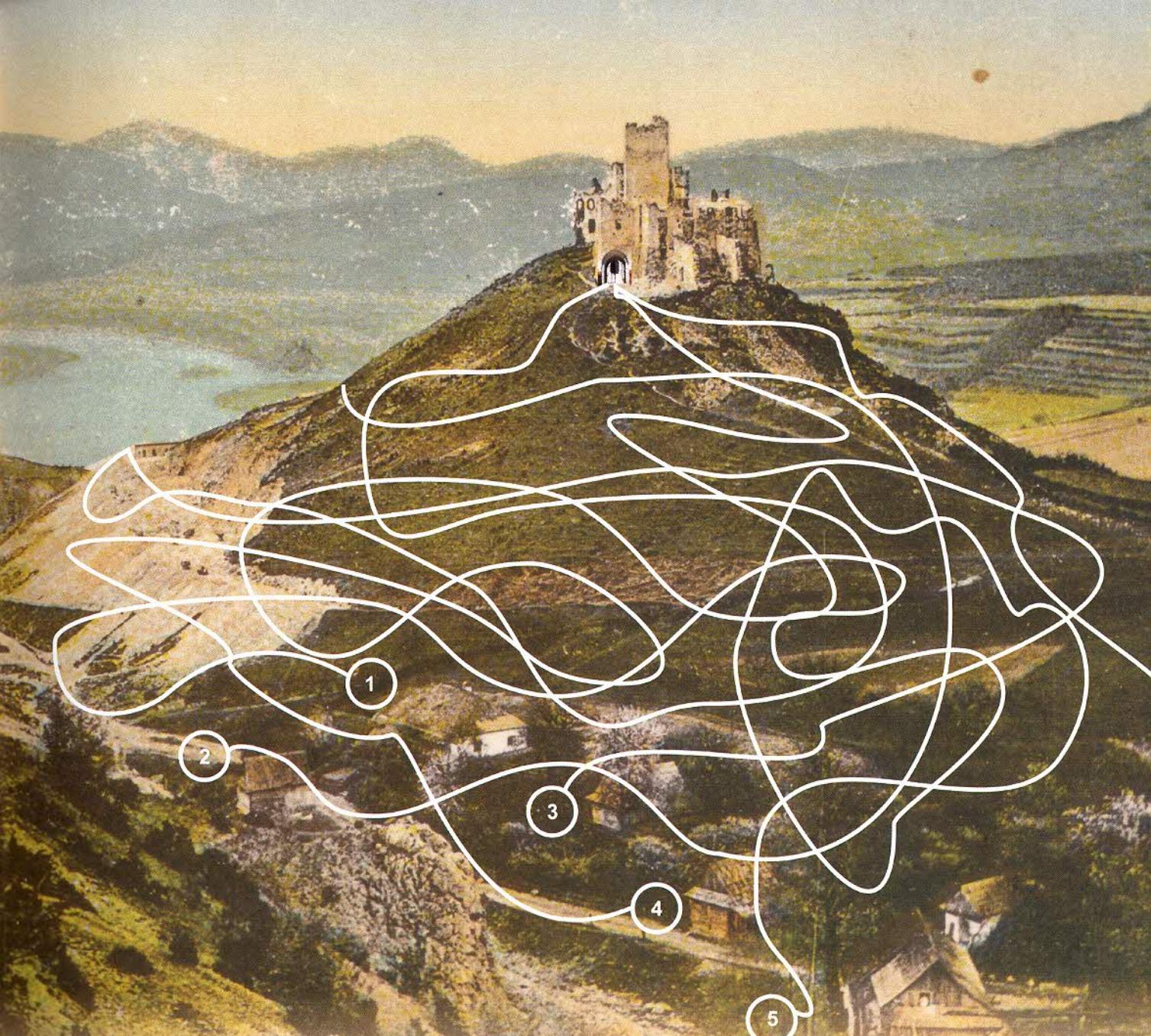

akad.mal. Stano Lajda

V druhej polovici 16. storočia sa majiteľmi strečnianskeho hradného panstva stali Deršiovci. Rozhodli sa opustiť hrad na neprístupnom brale a postavili si pohodlný kaštieľ v Tepličke nad Váhom, ktorý sa stal novým centrom celého panstva. Len v prípade nebezpečenstva sa odhodlali vrátiť na hrad, ktorý ostal bezpečným útočiskom pred nepriateľom.

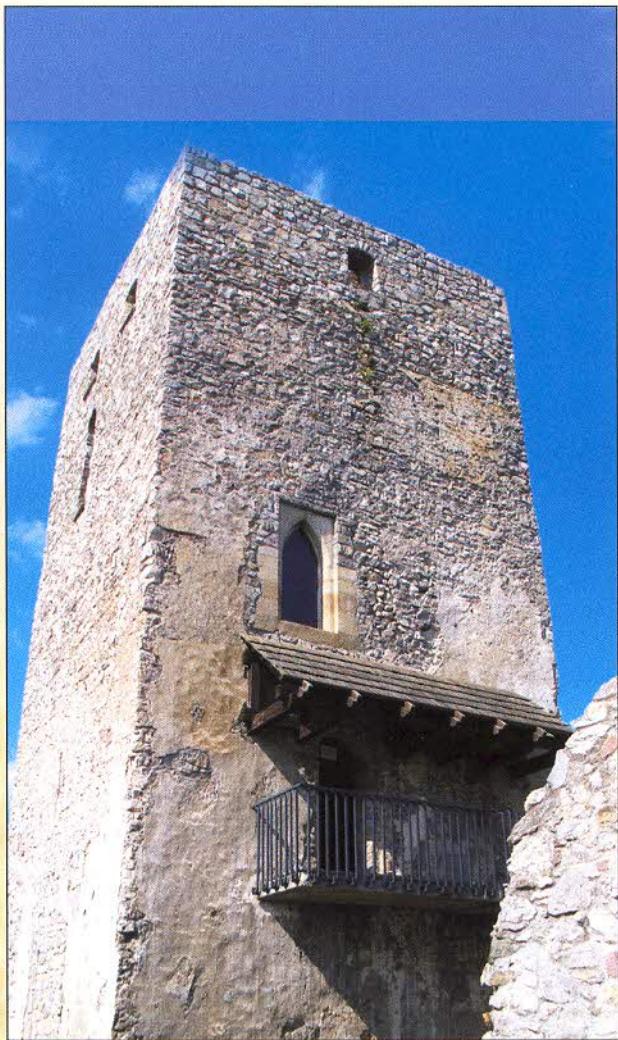
Neskôr Mikuláš Derši rozdelil panstvo na dve časti medzi svojich zaťov. Tie sa opäť spojili, keď Štefan Vešeléni vymenil časť svojho zvolenského panstva s Mikulášom Esterházim, a tým získal úplne strečnianske panstvo do svojej držby. Pravdepodobne najznámejšími majiteľmi hradu boli František Vešeléni s manželkou Žofiou Bosniakovou, dcérou kapitána šurianskeho hradu a filákovskej pevnosti a vdovou po Michalovi Šerénim. V 17. storočí zaznamenalo panstvo hradu Strečno najväčší rozmach. V tom čase k nemu patrili mnohé dediny na Kysuciach aj mesto Žilina s ďalšími 26 dedinami.

Po smrti Františka Vešeléniho sa stal majiteľom strečnianskeho panstva jeho syn Ladislav. Ten však musel opustiť tieto majetky kvôli podozreniu z účasti na sprievadaní proti cisárovi Leopoldovi, ktoré inicioval jeho otec. Hrad bol v roku 1674 zničený cisárskymi vojskami. Panstvo bolo opäť rozdelené na dve časti, z ktorých jednu získal Mikuláš Esterházi, druhú s chátrajúcim hradom Strečno dostali bratia Lówenburgovci. Hrad spustol a zmenil sa na ruinu.

😊 Iba z jedného domčeka vedie cesta k hradu. Z ktorého?

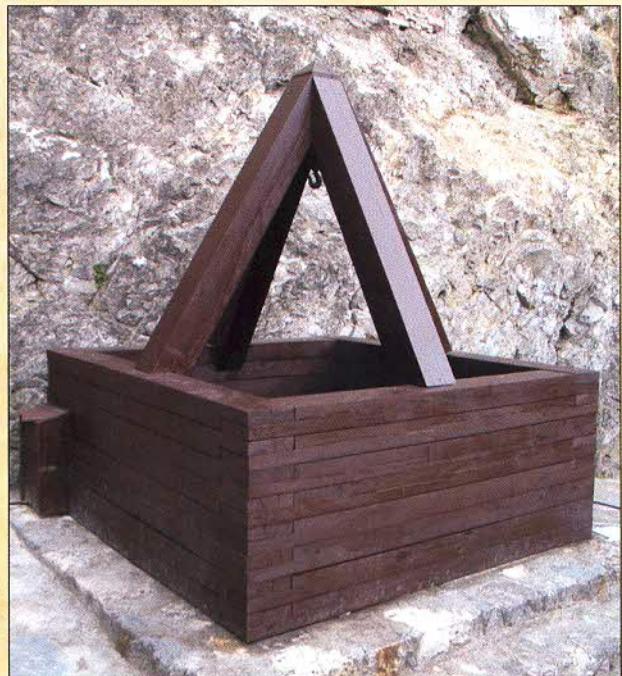
Kolorovaná pohľadnica,
začiatok 20. storočia

Zaujímavosti

Najstaršou časťou hradu je veža nazývaná donžon alebo bergfrit. Vstupovalo sa do nej z druhého podlažia, bola obohnána hradbou a v jej blízkosti stála obytná budova. Pôvodný hrad mal v 14. storočí rozmer len 18 x 22 m.

Postupne hrad rozširovali. Pristavili severný palác ukončený kaplnkou a vežou, východný palác a neskôr na linii hradby južný palác. Vzniklo nové opevnenie, parkánová hradba s bastiónmi, mosty a vodná priekopa. Na hlavnom nádvorí bola do skalného brala vyhlíbená studňa s hĺbkou 88 m.

V čase najväčšieho rozmachu v 17. storočí sa hrad delil na dolný a horný. Súčasťou dolného hradu boli pekáreň, octáreň, zásobárne, sýpkы, zbrojnica a stajne s voziarňou. Paláce so spálňami a miestnosťami pre panstvo, veža i kaplnka tvorili horný hrad. Tu sa nachádzala aj kamenná cisterna na vodu.

Spodné miestnosti palácov slúžili na ubytovanie hradného služobníctva a boli zariadené skromnejšie, miestnosti pre pánov boli zariadené honosným nábytkom, ozdobené obrazmi, kožušinami a gobelínm. Vykurowané boli habánskymi pecami zo zelených a bielych kachlíc. Na obranu hradu slúžili muškety, hákovnice, menšie i väčšie delá a mažiare.

Malý vedomostný kvíz

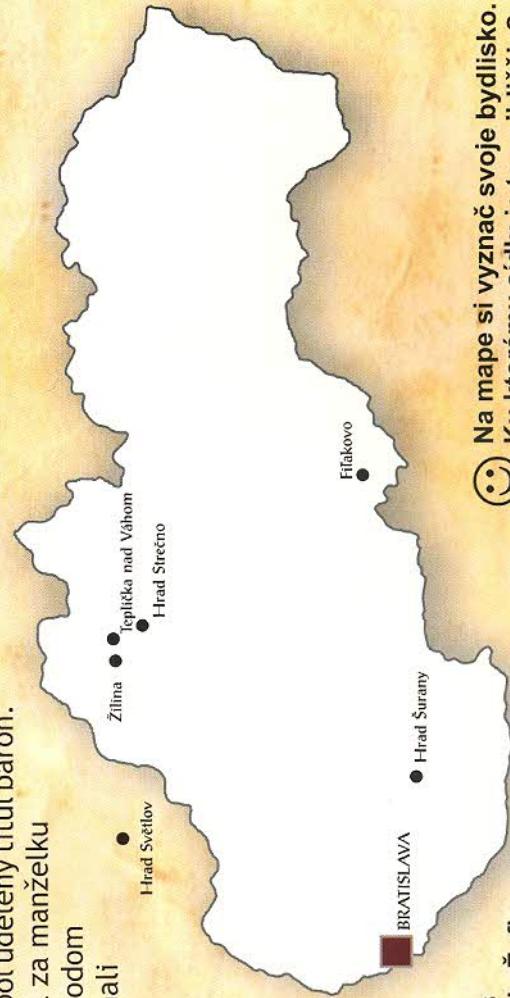
1. V ktorom roku sa prvýkrát nepriamo spomína hrad Strečno?
a) 1540 b) 1316 c) 1454
2. Ktorý z uvedených šľachticov nespravoval hrad Strečno?
a) Matúš Čák
b) František Vešeléni
c) Michal Šeréni
3. Ktorá je najstaršia časť hradu Strečno?
a) brána b) nádvorie c) veža
4. Koľko metrov má hradná studňa?
a) 88 m b) 106 m c) 54 m
5. Nad akou riekou sa vypína hrad Strečno, ktorý strážil mýtnu stanicu a cestu do Turca?
a) Kysuca b) Dunaj c) Váh

Žofia Bosniaková

Žofia Bosniaková pochádzala zo starobylého rodu z Bosny. Pred postupujúcou tureckou armádou museli Bosniakovci postupne ustúpiť na sever na naše územie, kde sa aktívne zapájali do protitureckej obrany. Usadili sa v okoli Bratislavы a neskôr v Šuranoch. V roku 1544 kráľ Ferdinand I. potvrdil Markovi Bosniakovi staršie privilegijá a udelil mu šľachtický erb. Zobrazoval na trojvrší stojaceho leva, ktorý šliapal po tureckom polmesiaci. Marek Bosniak sa usídlil vo Veľkom Bieli neďaleko Bratislavы. Jeho syn Ondrej sa vďaka výhodnému sobášu s Katarínom Iléšháziovou pochádzajúcou z veľmi vplyvnej rodiny začlenil do najvyšších vrstiev vtedajšej uhorskej spoločnosti. Ondrejov syn Tomáš za svoje služby v boji proti Turkom získal majetky v Šuranoch, neskôr sa tu stal kapitánom posádky na dnes už zaniknutom šurianskom hrade a v protitureckej pevnosti vo Fiľakove. A v roku 1609 mu bol udelený titul baróna. Tomáš Bosniak si zobrajal za manželku Máriu Kendrešiovú, pôvodom z Hevešskej stolice a malí spolu sedem detí.

Žofia sa narodila 2. júna 1609 ako tretie dieťa. Za dobrú výchovu v duchu náboženskej viery mohla vďačiť svojej pestúnke Alžbetе Telegdiovej. Keď mala Žofia Bosniaková 17 rokov, vydala sa za baróna Michala Šeréniho, ktorého rod pochádzal zo Sedmohradska, pričom vlastnil majetky aj na Morave. Ako sídlo im slúžil hrad Svätý Jur nedaleko Uherského Brodu, kam sa krátko po svadbe prestahovali. Avšak už na jar roku 1626 Michal Šeréni náhle ochorel. Pod vplyvom Žofiinho zbožného života a veľmi dobrej a milosrdnej povahy Michal Šeréni odkázal v testamente financie na podporu chudobných, blízkych farmostí, či na opravu kostola v Bojkovicach. Krátko nato zomrel. Osud však uštrdel Žofii ďalší úder, keď po manželovej smrti, v tom istom roku, opustila svet aj jej matka.

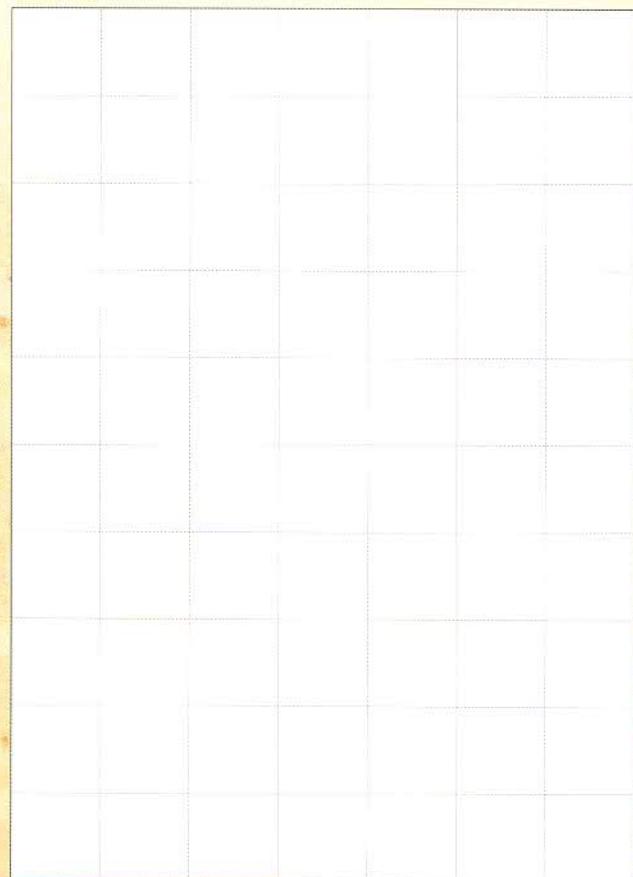

- Sídla, v ktorých počas svojho života prebývala Žofia.

- ☺ Na mape si vyznač svoje bydlisko.
Ku ktorému sídlu je to najblížie?

Ovdovená Žofia zažívala v cudzom prostredí nepriazeň zo strany rodiny zosnulého manžela. Napriek tomu však nechcela spôsobovať t'ažkosti svojmu otcovi a pokorne znášala všetky útrapy. Nakoniec sa na žiadosť svojho otca vrátila do Šurian. Pomáhala otcovi pri výchove mladších sestier a starala sa chod domácnosti.

Ked' mala Žofia dvadsať rokov, požiadal ju o ruku František Vešeléni, v tom čase slúžiaci vo filákovskej pevnosti, kde bol kapitánom Tomáš Bosniak. Po svadbe sa mladomanželia usídlili v kaštieli v Tepličke nad Váhom. Tu sa v roku 1630 a 1633 narodili ich synovia Adam a Ladislav.

Žofia Bosniaková, kresba Jozefa Hálu

😊 Odpozoruj jednotlivé časti kresby, prekresli do štvorčekov a vyfarbi.

Žofia Bosniaková žila cnotným životom, zachovávala úctu k Bohu, k manželovi a k rodine. Starala sa o chudobných a utláčaných, milovala spravodlivosť. Dôkazmi skutočne dobrom naplneného žitia je, že s manželom Františkom Vešelénim založili a udržiavalí útulok pre chudobných, vdovy a siroty. Boli patrónmi viačerých kostolov v dedinách patriacich do ich panstva. Žofia zabezpečila niektoré liturgické predmety pre kostol v Tepličke. Už za jej života o nej miestny ľud hovoril akoo svätej žene.

V roku 1644 sa z manželom a det'mi na krátky čas usídlili na hrade Strečno, ktorý v nepokojných časoch povstania Juraja I. Rákociho poskytoval väčšie bezpečie, avšak svojím nekomfortným a nezdravým prostredím si vyžiadal na Žofii najvyššiu daň. Po krátkej chorobe Žofia Bosniaková 28. apríla 1644 zomrela. Pochovali ju do krypty v hradnej kaplnke. Jej smrťou sa však príbeh zdáaleka nekončí.

Kult je zbožné uctievanie. Aby si človek zaslúžil takúto úctu, musí mať výnimočné povahové vlastnosti, musí vzbudzovať dôveru a oplývať skromnosťou, teda nesmie očakávať zásluhy a uznanie od ľudí, ktorým svoju priazeň prejavuje.

Generose Domino mihi honorande,
 salutem ac bonum. Pane Jilhawovi w.m. prosim
 i poruczujem, źeby ſtu z Tőrőš Mihaloweho statku
 člo ſtak w.m. rozumit za fl. 55 statku Zalipki, po
 ſom tolika gwarada na mabo. Dala bowat a Vpominat,
 tolika ſi ſtam Bogorovij Hatt, Bo waroj ſi w.m.
 ſim ſie ſenewbing. Cum ſie valeat. Datum in Castro
 Teplicensis, dno 20. Junij. A. 1633.

Boſniak Žoffia!
 Generosa Domina
 Domina benevolia.

Prepis rukopisu Žofie Bosniakovej z roku 1633.

Generose Domino mihi honorande
 Salutem ac bonum. Pane Jilhawovi w.m. prosim
 i poruczujem, źeby ſtu z Tőrőš Mihaloweho statku
 člo bude w.m. rozumit za fl. 55 statku zaujali, již
 sem tolykož i panu Fojitowi psati, czo werim že w.m.
 jinacze neuczini. Cum his valeat. Datum in Castro
 Teplicensis, die 20. Junii A. 1633
 Generosa Domina
 Domina benevolia.
 o Boſniak Žoffia mp

Krátko po smrti Žofie Bosniakovej František Vešeléni hrad opustil, dokonca sa druhýkrát oženil. Teplické panstvo zdedili jeho synovia. Neskôr, v druhej polovici 17. storočia, vďaka ústupčivej a nepriamej politike Leopolda I. bol František Vešeléni hlavným strojcom sprisahania proti cisárovi.

Po smrti Františka Vešeléniho bol z účasti na sprisahaní obvinený aj Ladislav Vešeléni, ktorý sa z obavy z represálií uchýlil na vešeléniovské majetky v Poľsku. Skutočne napokon prišiel o teplické panstvo, ktorého súčasťou bol aj hrad. Ten v roku 1674 poškodili cisársky vojská. Novými majiteľmi časti panstva a hradu sa stali bratia Ján Jakub a Fridrich Löwenburgovci.

Príbeh Žofie Bosniakovej pokračuje ďalej.

V roku 1689 poškodený a pustnúci hrad na príkaz Jána Jakuba prehľadali. Úlohu preveriť legendu a nájsť veľký poklad skrytý na hrade sa podarilo čiastočne splniť. Nenašli nijaké zlato, ani šperky či drahocennosti. Avšak v krypte zničenej kaplnky našli rakvu s takmer neporušeným telom Žofie Bosniakovej.

Hlavnou časťou projektu Žofia Bosniaková - legenda a kult bolo vytvorenie nového modelu podobizne Žofie realizované akad.mal. Stanom Lajdom. Rok 2012

Legenda o láske Žofie Bosniakovej k manželovi a viere v Boha

Tomáš Bosniak, kapitán na Fiľakovskom hrade, prisľúbil jednu zo svojich dcér - citlivú a skromnú Žofiu za manželku Františkovi Vešelénimu, dobrodruhovi s búrlivou povahou, s ktorým bojoval bok po boku proti Turkom. Hoci o manželstve rozhodol otec, bolo šťastné, naplnené láskou. Žofia sa skutočne zaľúbila do mladého Františka a on jej lásku opätoval. Lásku spečatili ich dvaja synovia. Za nich a za svoje šťastie Žofia denne d'akovala Panne Márii modlitbou v kaplnke. Idyla však netrvala dlho, všetko sa zmenilo. Ctižiadostívý a odvážny František opäť odišiel brániť svoju krajinu pred Turkami. Vrátil sa však ako vymenený. Bol zvláštny - zachmúrený a chladný. Žofia najskôr hľadala príčinu v sebe. Z listu od sestry sa však dozvedela, že do života manžela Františka vstúpila iná žena. Táto zvest' ju zronila. Útechu a nádej hľadala v modlitbách. Verila, že viera v Boha jej prinavráti manželovu lásku.

Žofia napriek svojmu zúfalstvu nadalej a ešte viac ako dovtedy pomáhala chudobným a chorým vo svojom panstve. Túlala sa po okolitých lesoch a do kaplnky blízko hradu sa chodila modliť bosá. Prosila Boha, aby jej muž zanechal dobrodružný život a aby bolo všetko tak ako predtým. Raz si však František všimol, že jeho žena kamsi potajomky odchádza a sledoval ju. Nedaleko kaplnky sa ukryl a vypočul si jej vrúcnu modlitbu za záchrannu manželstva a spoločného šťastia. Pocítil lútosť a ozvalo sa v ňom svedomie. Vztah medzi manželmi sa upevnil, zostali spolu a prežívali ďalšie šťastné chvíle. Žofia potom chodievala bosá do kaplnky d'akovat' za „návrat“ manžela.

Od tých čias sa medzi dedinčanmi hovorilo, že kto stúpi bosý do Žofiinej stopy v snehu, toho budú nohy hriat', akoby mal obuté teplé čižmy. Aj to sa povrávalo, že ked' sa Žofia v kaplnke modlila, počasie sa naraz zmenilo z nepriaznivého na teplé a slnečné.

Táto legenda je príkladom, že obetavá láska nemôže zaniknúť.

Verejná úcta k Žofii Bosniakovej

Správa o vzácnom náleze neporušeného tela po 45 rokoch od smrti sa rýchlo rozniesla po okolí. Ľudia si spomenuli na dobrotu panej z Tepličky a Strečna a začali sa o ňu zaujímať. Zvedavosť a úcta k nej ich viedla na zničený hrad, na ktorom dal Ján Jakub Lőwenburg narýchlo upraviť priestory kaplnky pre ľudí, ktorí sem prišli na pút. Súčasne dal vec na prešetrenie na biskupský úrad do Nitry, pretože chcel, aby telo „sväticie zo Strečna“ bolo oficiálne vystavené verejnej úcte, čoho sa určite domáhali aj miestni obyvatelia. V roku 1698 dal gróf Lőwenburg Žofiine ostatky preniesť z chátrajúceho hradu do krypty kostola v Tepličke nad Váhom. Úcta miestnych k Žofii Bosniakovej však nijako neutichala. Až v roku 1728 nitriansky biskup Ladislav Adam Erdődi ukončil proces preskúmania ostatkov a života Žofie Bosniakovej a dal súhlas na vystavenie k verejnej úcte. Ján Jakub Lőwenburg dal ihned pristavať ku kostolu v Tepličke novú Loretánsku kaplnku. Sem v rakve so skleneným vekom slávnostne preniesli v roku 1729 zachované telo Žofie Bosniakovej - „sväticie zo Strečna“. Podľa zápisu z roku 1797 dal vtedajší župan trenčianskej a liptovskej stolice Ján Illešázi vyhotoviť nový katafalk, rakvu aj nové šaty - všetko na znak priateľskej lásky.

Rôzne doklady z literatúry či dobovej tlače v 19. aj 20. storočí hovorili o úcte bežného ľudu, ktorý v loretánskej kaplnke prosil Žofiu Bosniakovú o pomoc a príhovor u Boha. V 2. polovici 20. storočia sa duchovná úcta k Žofii Bosniakovej dostala do úzadia. Doba nepriala veriacim a z pietneho miesta sa stala turistická atrakcia. Prichádzali sem žiaci z celého okolia na školské výlety. Avšak to nezmenilo nič na úcte domáčich obyvateľov, ktorí si tradíciu a pamiatku Žofie ctili nadalej.

To čo sa stalo 1. apríla 2009, považujeme za tragédiu. Telesné ostatky Žofie Bosniakovej niekto vyniesol pred kaplnku, úmyselne zapálil a celkom zničil. Tento čin však záujem ľudí o „sväticu zo Strečna“ len prehĺbil. Jej ostatky boli opäť uložené v kaplnke a miesto úcty sa zachovalo.

Tí, ktorým záleží na jednej z legiend našej minulosti, dosiahli, že pri príležitosti 400. výročia narodenia Žofie Bosniakovej sa mohli tešiť obnovenej úcte k „sväticie zo Strečna“. Obdobie od 2. júna 2009 do 2. júna 2010 bolo vyhlásene za Rok Žofie Bosniakovej.

BÁZLIVOSŤ	MILOSTIVOSŤ	PRÍSTUPNOSŤ	TICHOSŤ
BYSTROSŤ	MILOSRDNOSŤ	PRÍVETIVOSŤ	TRPEZLIVOSŤ
CIELAVEDOMOSŤ	MLČANLIVOSŤ	PRUŽNOSŤ	ÚCTIVOSŤ
CITLIVOSŤ	MÚDROST	RÁZNOSŤ	UČENLIVOSŤ
CTIHODNOSŤ	NÁBOŽNOSŤ	ROZHODNOSŤ	ÚKLAĐNOSŤ
CUDNOSŤ	NEVINNOSŤ	ROZUMNOSŤ	ÚPRIMNOSŤ
ČESTNOSŤ	NESTRANNOSŤ	ROZVÁŽNOSŤ	USILOVNOSŤ
ČINORODOŠT	NEZÁVISLOST	SAMOPAŠNOSŤ	ÚSLUŽNOSŤ
ČISTOTA	NIČOMNOSŤ	SAMOSTATNOSŤ	ÚSTUPČIVOSŤ
ČISTOTNOSŤ	OBOZRETNOSŤ	SEBAISTOTA	UŠLACHTILOST
DOBROČINNOSŤ	OCHOTA	SEBAKRITICKOSŤ	UZNANLIVOSŤ
DOBROMILNOSŤ	OPATRNOSŤ	SCHOPNOSŤ	VĚDAČNOSŤ
DOBROMYSELNOSŤ	OSVIETENOSŤ	SKROMNOSŤ	VELKORYSOSŤ
DOBROTIOSŤ	OTVORENOSŤ	SLUŠNOSŤ	VERNOSŤ
DOCHVÍLNOSŤ	PAMÄTLIVOSŤ	SMELOST	VESELOST
DOKONALOSŤ	POČESTNOSŤ	SPANILOST	VLÚDNOSŤ
DÔSTOJNOSŤ	POHOSTINNOSŤ	SPOKOJNOSŤ	VNÍMAVOSŤ
DÔVERYHODNOSŤ	POHOTOVOSŤ	SPORIADANOSŤ	VRÚCNOSŤ
DÔVTIPNOSŤ	POKOJNOSŤ	SPORIVOSŤ	VŠÍMAVOSŤ
DUCHA PRÍTOMNOSŤ	POKORNOSŤ	SPRAVODLIVOSŤ	VYROVNANOSŤ
DUCHOVNOSŤ	PONÍŽENOSŤ	SRDEČNOSŤ	VYTRVALOSŤ
HÁKLIVOSŤ	POSLUŠNOSŤ	STÁLOST	VZÁJOMNOSŤ
HORLIVOSŤ	POZORNOSŤ	STAROSTLIVOSŤ	VZDELANOSŤ
HRDOSŤ	PRACOVITOSŤ	STATOČNOSŤ	ZÁSADOVOSŤ
CHÁPAVOSŤ	PRAJNOSŤ	STRIEDMOSŤ	ZBOŽNOSŤ
JASNOZRIVOSŤ	PRAVDOVRAVNOSŤ	SÚCNOŠŤ	ZDRŽANLIVOSŤ
JEDNODUCHOSŤ	PRAVOVERNOSŤ	SÚDNOSŤ	ZDVRILIOSŤ
JEMNOSŤ	PRECÍZNOSŤ	SÚDRŽNOSŤ	ZHOVIEVAVOSŤ
KAJÚCNOSŤ	PREDVÍDAVOSŤ	SÚSTREDENOSŤ	ZHOVORČIVOSŤ
LÁSKAVOSŤ	PRESNOSŤ	SVEDOMITOSŤ	ZMIERLIVOSŤ
ĽUDOMILNOSŤ	PREZIERAVOSŤ	SVORNOSŤ	ZNÁŠANLIVOSŤ
MALICHERNOSŤ	PRIAMOST	ŠETRNOSŤ	ŽARTOVNOSŤ
MIERNOSŤ	PRIATEĽSKOSŤ	ŠLACHETNOSŤ	ŽÍCLIVOSŤ
MILOTA	PRIRODZENOSŤ	ŠTEDROST	

Žofia žila prikladným životom a oplývala množstvom dobrých vlastností a cností, ktoré si cibrila vierou v Pána Boha, pevnou vôleou i sebazapieraním.

Vieš vysvetliť, čo znamenajú jednotlivé vlastnosti?

Nakoľko sa s dobrom preplňa aj zlo, ukrylo sa sem aj päť nerestí a zlých vlastností. Nájdeš ich?

Historia Zamku Strečno

Podczas prawie 400 lat istnienia Zamek zmieniał swój wygląd, znaczenie i funkcje. Z małej, niewygodnej i zimnej fortecy, która kontrolowała drogę wmiarę czasu zmienił się na wielki, ważny pod względem strategicznym i wojskowym najestatyczny zamek.

Od roku 1674 zamek zaczął upadać i zmienił się w ruinę. Historia kolonizacji podzamcza sięga okresu przed naszą erą do czasów kultury puchowskiej, która w tym czasie rozszerzała się w tej okolicy - od II wieku p.n.e. do II wieku n.e. Fakt ten dokumentują znaleziska ułamków ceramiki na wzgórzu zamkowym. Kultura puchowska znała koło garncarskie, chociaż nie był ono należycie wykorzystywane. Ludzie tej kultury wyrabiali grubą i niezdobioną ceramikę. Po śladach kultury puchowskiej nie zachowały się żadne inne znaleziska aż do czasów osiedlenia się Słowian, którzy na zamkowym wzgórzu mieli drewniany gród. Drewniany gród nie zachował się ale znaleziono liczne resztki ceramiki. Słowianie często się przemieszczali, dlatego ceramika zbytnio się nie rozwijała. Posiadali oni przede wszystkim ceramikę użytkową dla kuchni o prostych kształtach ozdobioną głównie motywami sznurowymi.

Zamek pierwotnie był majątkiem królewskim. Jako pierwsza, otrzymała go do użytkowania rodzina Balašovcov. Później panem Strečna stał się Matúš Čák z Trenczyna, znany jako "Pan rzeki Vah i Tatr". Po jego śmierci w 1321 roku zamek stał się majątkiem królewskim, który w XIV i XV wieku był w rękach licznych, stale zmieniających się właścicieli, wśród których byli wybitni arystokraci, oficerowie wojskowi i dowódcy tacy jak Mikuláš Séči, Sudivoj z Ostrorogu, Stanislav Deršfi, Ján Jiskra z Brandýsa, Ján Čapek z Sán i z Hukvaldu. Okres niepokojów w Królestwie Węgierskim w połowie XV w. wykorzystała rodzina Pongrác i zdobyła zamek Strečno. W 1483 roku prawo do zamku otrzymał w darowiznie Pavol Kiniži. Po jego śmierci odziedziczonimi włościami zarządzała jego żona Benigna. W 1526 roku po bitwie pod Mohaczem zamek dostał do swoich rąk Burian ze Svätlova, któremu przemocą odebrał zamek Peter Kostka.

W drugiej połowie XVI w. wieku właścicielami włości należących do Zamku Strečno stali się Deršiovci. Zdecydowali się opuścić zamek położony na niedostępnej skale i wbudowali wygodną rezydencję w miejscowości Teplička nad Váhom, która wkrótce stała się nowym centrum włości. Byli zdecydowani wrócić na Zamek tylko w razie zagrożenia,

ponieważ stale był bezpiecznym schronieniem przed wrogami. W późniejszym okresie Mikuláš Deršfi podzielił majątek na dwie części między swoich dzieciów. Ponownie je połączyl w całość Štefan Vešeléni, który wymienił część swojego zwoleńskiego majątku z Mikulášem Esterháziem, przez co włości Zamku Strečno znalazły się w jego posiadaniu. Najbardziej znanym właścicielem Zamku był František Vešeléni wraz z małżonką Zofią Bosniakową, córką dowódcy zamku šuriańskiego i fortecy filakovskiej oraz wdowy po Michalei Šerenim. W XVII w. Zamek Strečno rozwijał się z największym rozmachem, w skład jego majątku należały liczne wsie w regionie Kysuce, miasto Žilina z kolejnymi 26 wsiami.

Po śmierci Františka Vešeléni właścicielem Strečno stał się jego syn Ladislav, który jednak musiał opuścić majątek z powodu podejrzeń o spisek przeciwko cesarzowi Leopoldowi, który zainicjował jego ojciec. Zamek został zniszczony w 1674 roku przez wojska cesarskie. Majątek Strečno po raz kolejny zostały podzielony na dwie części, z których jedną uzyskał Mikuláš Esterházi a drugą wraz z upadającym Zamkiem Strečno otrzymali bracia Löwenburg. Zamek został opuszczony i zmienił się w ruinę.

Najstarszą częścią Zamku jest wieża, zwana donżon lub bergfrit. Wstępowało do niej z drugiego piętra, była obwarowana wałami a w jej pobliżu stał budynek mieszkalny. Pierwotny zamek z XIV w. miał rozmiary tylko 18 x 22 m. W miarę czasu zamek rozbudowano. Dobudowano pałac północny zakończony kapliczką z wieżą, pałac wschodni a później na linii obwarowań pałac południowy. Powstał nowy zamek warowny, fortyfikacje z bastionami, mostami i fosą. Na głównym dziedzińcu znajdowała się wykuta w skale studnia o głębokości 88 m.

W okresie największego rozwoju w XVII w. Zamek dzielił się na górny i dolny. W dolnym zamku znajdowały się piekarnia, wytwórnia octu, magazyny, silosy, zbrojnica, stajnie, wozownie. W górnym zamku znajdowały się pałace z sypialniami i pomieszczeniami dla państwa, wieża z kapliczką, kamenna cysterna na wodę. Dolne pomieszczenia pałaców były przeznaczone na zakwaterowanie służby zamkowej i były urządzone bardzo skromnie, w odróżnieniu od pomieszczeń dla państwa, które były umeblowane bogatymi meblami, ozdobione obrazami, skórami i gobelinami. Pomieszczenia ogrzewano piecami kaflowymi z białymi i zielonymi kaflami. Do obrony zamku służyły muszkiety, hakownice, mniejsze i większe armaty oraz moździerze.

Žofia Bosniaková

Žofia Bosniaková pochodziła ze starego rodu z Bośni. Ustępując przed najazdem tureckich wojsk Bośniacy musieli wyczość się na północ na nasze tereny, gdzie aktywnie włączyli się do walki z Turkami. Osiedli się w okolicy Bratysławy a później w Šuranoch. W 1544 roku król Ferdynand I udzielił Markovi Bośniakowi starsze przywileje i nadał mu tytuł szlachecki z herbem, który przedstawiał lwa stojącego na trzech wzgórzach, depeczęcego turecki półksiężyca. Marek Bośniak osiadł w Veľkom Bieli w pobliżu Bratysławy. Jego syn Ondrej dzięki wygodnemu małżeństwu z Katariną Iléšáži, pochodzącą z bardzo wpływowej rodziny, dostał się do najwyższych warstw społecznych Królestwa Węgierskiego. Syn Ondreja, Tomáš za swoje zasługi w walce z Turkami otrzymał włości w Šuranach, później stał się dowódcą załogi w dzisiaj już nie istniejącym šuriańskim zamku i przeciwtureckiej fortecy w Fiľakowie. W 1609 roku został mu nadany tytuł baron. Tomáš Bosniak ożenił się z Marią Kendreší, pochodzącą ze stolicy Hešskiej i mieli wspólnie siedem dzieci.

Žofia urodziła się 2 czerwca 1609 jako trzecie dziecko. Otrzymała dobre, religijne wykształcenie od swojej niani Alžbety Telegdi. Gdy Žofia Bosniaková miała 17 lat wyszła za mąż za barona Michala Šerényi, który pochodził z Siedmiogrodu i miał liczne majątki na Morawie z główną siedzibą na Zamku Světlów w pobliżu Uherskiego Brodu, gdzie się po ślubie przeprowadzili. Jednak już w roku 1626 Michal Šerényi nagle zmarł. Pod wpływem pobożnego stylu życia Žofii i jej bardzo dobremu i miłośnemu charakterowi Michal Šerényi przekazał w testamencie środki finansowe na wsparcie biednych, parafian i na odnowę kościoła w niedalekich Bojkowicach. Wkrótce po tym umarł. Cierplenie Žofii powiększył jeszcze w tym samym roku śmierć jej matki.

W obcym środowisku wdowa Žofia doświadczała nieprzyjaznych przejawów ze strony rodziny zmarłego męża. Niezależnie od tego chciała nie chciała być ciężarem dla swojego ojca i w pokorze znosiła wszystkie cierpienia. Wreszcie wróciła do Šurian na prośbę swojego ojca. Jej zadaniem stała się pomóc przy wychowaniu młodszych sióstr i pomóc w prowadzeniu domu. Gdy Žofia miała dwadzieścia lat o jej rękę oświadczył się František Vešeléni, odbywający w

tym czasie służbę w fiľakowskiej twierdzy, gdzie dowódcą był Tomáš Bosniak. Po weselu młodzi małżonkowie zamieszkali w pałacyku w miejscowości Teplička nad Váhom. Tu w roku 1630 i 1633 urodzili się ich synowie Adam i Ladislav.

Žofia Bosniaková żyła bardzo pobożnym życiem, miała głęboki szacunek dla Boga, małżonka i rodziny. Zajmowała się biednymi i pokrzywdzonymi, kochała sprawiedliwość. Jej pełne miłosierdzia życie dokumentuje fakt, że wraz ze swoim małżonkiem Františkiem Vešelénim założyli i utrzymywali schronisko dla biednych, wdów i sierot. Byli patronami licznych kościołów we wsiach należących do ich majątków. Žofia zapewniała niektóre przedmioty liturgiczne dla kościoła w Tepličce. Jeszcze za jej życia ludzie uważali ją za świętą kobietę. W 1644 wraz z małżonkiem i dziećmi na krótko zamieszkali na Zamku Strečno, który w niespokojnych czasach powstania Juraja I. Rákoci zapewniał lepszą ochronę, jednak za niewygodne i niezdrowe środowisko Žofia zapłaciła najwyższą cenę. Dnia 28 kwietnia 1644 roku po krótkiej chorobie Žofia Bosniaková zmarła. Pochowano ją w krypcie zamkowej kapliczki. Jednak jej historia nie skończyła się wraz z jej śmiercią.

Krótko po śmierci Žofii Bosniakowej František Vešeléni opuścił zamek i nawet powtórnie się ożenił. Teplickie włości odziedziczyli jego synowie. Później, w drugiej połowie XVIIw., w wyniku zbyt ustepliwnej i pośredniej polityce Leopolda I., František Vešeléni stał się głównym spiskowcem przeciwko cesarzowi. Po śmierci Františka Vešeléni z udziału w spisku został oskarżony także Ladislav Vešeléni, który z obawy przez prześladowaniami uciekł do swoich majątków rodzinnych Vešelénich na terenie Polski i stracił Teplickie Państwo do którego należał także Zamek, zniszczony w 1674 roku przez wojska cesarskie. Nowymi właścicielami majątków i Zamku stali się bracia Ján Jakub i Fridrich Löwenburg. Historia Žofii Bosniakowej ciągnie się dalej.

W 1689 roku na rozkaz Jana Jakuba zaczęto przeszukiwać opuszczony i zniszczony Zamek. Zadanie sprawdzić prawdziwość legendy i znaleźć wielki skarb na zamku udało się wypełnić tylko częściowo. Nie znaleziono żadnego złota, klejnotów ani skarbów. Jednak w krypcie zniszczonej kapliczki znaleziono trumnę z prawie nienaruszonym ciałem Žofii Bosniakowej.

Legenda i miłość Žofii Bosniakowej do małżonka i jej wierze w Boga

Ta powieść jest przykładem tego, że ofiarna miłość nie może zginąć.

Tomáš Bosniak, dowódca twierdzy w Fiľakovie i ojciec pięknych córek, obiecał za małżonkę swoją córkę Žofię Františkovi Vešeléni z którym walczył bok przy boku przeciwko Turkom. Chociaż było to uzgodnione małżeństwo, to jednak było pełne miłości. Žofia pokochała młodego Františka a on odwzajemniał jej miłość. Żyli szczęśliwie i mieli dwie piękne dzieci a Žofia w codziennej modlitwie w kapliczce dziękowała Pannie Marii za szczęśliwe życie. Jednak wszystko się zmieniło. Kiedy František, pełnym sercem żołnież i awanturnik ponownie szedł bronić ojczyzną przed Turkami, wrócił całkiem zmieniony. Był zachmurzony i chłodny w stosunku do swojej żony. Žofia najpierw myślała, że to ona jest przyczyną złego nastroju Františka. Jednak zlistu swojej siostry dowiedziała się o innej kobiecie, która wstąpiła do życia jej małżonka. Nieszczerliwa upadła na kolana i zaczęła żarliwie modlić się o nawrócenie małżonka. Całe swoje życie skierowała na pomoc dla biednych i chorych. Regularnie chodziła boso modlić się do kapliczki w pobliżu zamku. Prosiła Boga, aby mąż porzucił swoje awanturnicze życie i wrócił do Boga i swojej żony. Pewnego razu František zwrócił uwagę, że jego żona wychodzi gdzieś w tajemnicy. Kazał ją śledzić. Gdy Žofia dotarła do kapliczki i zaczęła modlić się za swojego męża, on ukryty w pobliskiej kryjówce wysłuchał jej pełnej miłości modlitwy i rozzłonił nad swoim dotychczasowym życiem narucił się i znalazł powrotną drogę do swojej żony. Ich miłość stała się jeszcze silniejsza niż na początku ich szczęśliwego życia.

Każdego roku Žofia chodziła boso do kapliczka w podzięce za nawrócenie swojego męża.

Długo we wsi mówiono, że każdy kto stapi do śladów jej stóp w śniegu, poczuje że jego nogi będą ciepłe jakby miał ubrane buty. Mówiono także, że gdy Žofia modliła się w kapliczce w tej samej chwili nawet nieprzyjazna pogoda zmieniała się na słoneczną i przyjemną.

Szacunek ludzi i kult Žofii Bosniakowej

Wiadomość o cennym znalezisku nienaruszonego ciała po 45 latach od jego pochówku szybko rozniosła się po okolicy. Ludzie przypomnieli sobie miłosierdzie pani z Teplički i zaczęli się nią interesować. Ciekawość i szacunek dla niej wiodła ich na zniszczony zamek, gdzie Ján Jakub Löwenburg szybko kazał odnowić pomieszczenia do których ludzie zaczęli chodzić na pielgrzymki. Równocześnie całą sprawę zaczął rozpatrywać Urząd Biskupa w Nitrze, ponieważ chciało aby ciało „Świętej ze Strečna“ było oficjalnie wystawione dla publicznego czczenia, czego domagali się miejscowi obywatele.

W 1698 roku hrabia Löwenburg kazał przenieść ciało z upadającego zamku do krypty kościoła w Tepličce nad Váhom. Szacunek mieszkańców dla Žofii Bosniakowej nieustawał. Dopiero w 1728 roku nitrzański biskup Ladislav Adam Erdődi zakończył proces badania szczątków i życia Žofii Bosniakowej oraz wyraził zgodę na publiczne wystawienie jej ciała. Ján Jakub Löwenburg natychmiast dobudował do kościoła w Tepličce nową kapliczkę loretańską, gdzie w 1729 roku uroczyste przeniesiono ze Strečna zachowane ciało Žofii Bosniakowej - Świętej ze Strečna, w trumnie ze szklanym wiekiem. Jak dokumentuje napis z 1797 roku tego czasu župan trenczyńskiej i liptowskiej stolicy Ján Ilésházi wykonał nowy katafalk, trumnę i nową suknię na znak swojej przyjaźni.

Różne dokumenty w literaturze, prasa z okresu XIX i XX wieków często wspominały wielki szacunek jakim ludą darzył a w kapliczce loretańskiej często proszono Žofię Bosniakową o pomoc i wstawiennictwo.

W drugiej połowie XX wieku nieprzyjazne czasy zmieniły kult Žofii Bosniakowej na atrakcję turystyczną. Odwiedzały ją liczne wycieczki szkolne z całej okolicy.

Jednak nawet to nie zmieniło szacunku miejscowych obywateli, jakim ją darzyli i nadal czcili pamięć tej świętej kobiety.

Tragedia która 1 kwietnia 2009 roku dotknęła jej szczątki, kiedy to umyślnie zostały wyniesione przed kaplicę, podpalone i zniszczone przez ogień tylko pogłębiła kult Žofii Bosniakowej. Spalone resztki jej ciała zostały z powrotem umieszczone w kaplicy w srebrnej kasetce. W rocznicę 400-lecia urodzin Žofii Bosniakowej kult „Świętej ze Strečna“ odrodził się i umocnił także dzięki temu, że okres od 2 czerwca 2009 roku do 2 czerwca 2010 roku został ogłoszony jako Rok Žofii Bosniakowej.

History of Strecno castle

The castle changed its appearance, purpose and function several times during the period of almost 400 years. From a small, cold and uncomfortable fortress, controlling the road, it turned into a large, strategically and militarily important castle. Since 1674 the castle was being devastated and gradually turned into a ruin. History of the castle rock settlement dates back to the era of the Puchov culture which had existed in the area from 2nd century BC to 2nd century AC. The existence of culture was proved by several fragments found on the castle hill. Although the people of the Puchov culture were already familiar with a pottery wheel, they didn't use it constantly and preferred thick and undecorated pottery. The other evidence of the settlement dates back to the Slavic period. The Slavic wooden fortification built on the castle hill hadn't preserved, only pottery shards were found here. Slaves used to relocate often and thus the pottery wasn't improved significantly. They mostly made kitchen pottery of simple shapes decorated with harmonic curves.

The castle was originally a property of the kingdom. The Balasa family was the first who was given the castle to use. Later, Matus Cak Trenciansky, known as "*the lord of the river Vah and the Tatry mountains*" became the owner of the castle. After his death in 1321, the castle remained a royal property governed during the 14th and 15th century by several prominent noblemen, military commanders and captains like Mikulas Seci, Sudivoj z Ostrorohu, Stanislav Dersfi, Jan Jiskra z Brandysa, Jan Capek zo San a Hukvald. The Pongrac family occupied the Strecno castle in difficult times of the Kingdom of Hungary in the half of the 15th century. Pavol Kinizi got the castle as a donation in 1483. After his death, his wife Benigna managed the inherited estates. After the battle of Mohac in 1526 the castle was acquired for a while by Burian from Svetlov and then violently usurped by Peter Kostka.

The Dersfi family owned the Strecno castle county in the second half of the 16th century. As the castle was built on a hardly accessible rock, they decided to leave it and built a comfortable mansion in Teplicka nad Vahom. The mansion became a new center of the county. Only in dangerous times they returned back to the castle, which remained a safe shelter from enemies. Later, Mikulas Dersfi divided the estate into

two parts between his sons-in-law Mikulas Esterhazi and Stefan Veseleni. Frantisek Veseleni and his wife Zofia Bosniakova, a daughter of the captain of the Surany castle and the fortress of Filakovo and a widow of Michal Sereni, are considered probably the most famous owners of the castle. The Strecno castle county flourished mainly in the 17th century. At that time, it included many villages of the Kysuce region, town of Zilina and other twenty-six villages.

After the death of Frantisek Veseleni, his son Ladislav became the owner of the castle estate. However, he was forced to leave the property due to a suspicion of a conspiracy against the emperor Leopold, originally initiated by his father. The castle was destroyed by the imperial army in 1674. The estate was divided again into two parts between Mikulas Esterhazi and Löwenburg brothers who were given the part with a dilapidating Strecno castle. After that, the castle turned into a ruin.

A tower called donjon or bergfrit is the oldest part of the castle. It was entered from the second floor. The tower was fortificated and a residential building was located nearby. The original dimensions of the castle in the 14th century were only 18x22 meters, so it was extended several times. The northern palace with a chapel and a tower, the eastern palace and later also the southern palace were added. The fortification, the palisade with bastions, bridges and the moat were built as well. The castle well on the main courtyard with a depth of 88 meters was digged into the castle rock.

The castle was divided into the upper and lower castle in its biggest extant in 17th century. The lower castle included a bakery, a vinegar factory, an armory, storehouses and stables for horses, cars and carriages. Bedrooms and rooms for nobility, the tower and the chapel were placed in the upper castle. A stone water tank was a part of the upper castle as well. The lower rooms of the palaces were used for the accommodation of castle servants and were furnished modestly, while the rooms for men were furnished with opulent furniture and decorated with paintings, furs and tapestries. Rooms were heated by the Haban stoves made of green and white tiles. Muskets, blunderbusses, small and large guns and mortars where used for the defense of the castle.

Žofia Bosniaková

Zofia Bosniakova was born in an ancient family coming from Bosnia. Due to the approaching Turkish army, the family was forced to move to the north. They actively participated in the anti-Turkish defense and settled in the neighborhood of Bratislava and later in the area of Surany. In 1544, the king Ferdinand I. confirmed old privileges to Marek Bosniak. He was given a noble coat of arms, showing a lion standing on three hills, trampling on the Turkish crescent moon. Bosniak settled in Velky Biel near Bratislava. His son Ondrej reached the elite of the Hungarian society thanks to his advantageous marriage with Katarina Illeshazi from a very influential family. Ondrej's son Tomas Bosniak gained possessions in Surany as a reward for services in the fight against the Turks. Later, he became a captain of the crew of the (nowadays not existing) castle of Surany and the anti-Turkish fortress in Filakovo. In 1609 he was given the title of baron. Tomas married Maria Kendresiova from the Heves county and they had seven children together.

Zofia Bosniakova was born on 2nd June 1609 as a third child. She was well educated by her nanny Alzbeta Telegdiowa. In her seventeen, Zofia married a baron Michal Sereni whose family came from Transylvania. The family owned the estates in Moravia and they used the castle of Svetlov near Uhersky Brod as their residency. Here the couple moved shortly after the wedding. However, Michal Sereni suddenly got ill in the spring of 1626. Under the influence of his honest, deeply religious and merciful wife, he decided to financially support the poor parishes and the repair of the church in a nearby village of Bojkovice in his testament. He died shortly afterwards. In the same year, Zofia's mother died as well.

In a foreign environment Zofia as a widow didn't experience a favor from her late husband's family. However, she didn't want to cause troubles to her father and was used to bear all the sufferings humbly. Finally, on the request of her father, she returned to Surany. She was asked to help with the education of her younger sisters and to take care of the household. In her twenty, Frantisek Veseleni, at that time serving at the Filakovo fortress where Tomas Bosniak was a captain, asked her to

marry him. After the wedding, the newlyweds settled in the mansion in Teplicka nad Vahom. Their sons Adam and Ladislav were born here in 1630 and 1633.

Zofia Bosniakova lived a virtuous life with a deep respect to God, to her husband and her family. She took care of the poor and oppressed and she loved righteousness. Together with her husband Frantisek she established a shelter for the poor, widows and orphans. They were patrons of several churches in the villages belonging to the county. Zofia provided some liturgical objects for the church in Teplicka nad Vahom. Local people considered her a saint woman already during her life.

Zofia settled at the Strečno castle with her husband and their children in 1644. The castle provided safe in the troubled times of Juraj I. Rakoci's uprising. However, Zofia paid the highest price for uncomfortable and unhealthy environment of the castle. After a short illness she died on 28th April 1644, buried in the crypt of the castle chapel. However, her story doesn't endhere.

Soon after the death of Zofia Bosniakova, Frantisek Veseleni left the castle and even got married again. The estate of Teplicka was inherited by his sons. Later in the second half of the 17th century, in the time of submissive and indirect policy of Leopold I., Frantisek Veseleni led the conspiracy against the emperor. After the death of Frantisek Veseleni, his son Ladislav was also accused of the conspiracy. Being worried of reprisals, he left to the family estates in Poland. He actually lost the Teplicka estate together with the Strečno castle, which was damaged by imperial troops in 1674. Brothers Jan Jakub and Fridrich Löwenburgs became the new owners of the estate and the castle.

The story of Zofia Bosniakova continued.

Jan Jakub ordered to explore the damaged and dilapidated castle in 1689 in order to prove the legend of a great treasure hidden in the castle. The legend was partially accomplished. Not the gold or the jewelry, but the coffin with Zofia Bosniakova's undamaged body was found in the ruined chapel.

The Legend of Zofia Bosniakova's love for her husband and her faith in God

The legend proves that a sacrificial love can't simply disappear. Tomas Bosniak, a captain of the castle of Filakovo and a father of beautiful daughters, promised to Frantisek Veseleni who fought with him side by side against the Turks, his daughter Zofia to get married. Although it was an arranged marriage, it was filled with love.

Zofia fell in love with young Frantisek and he gave his love back to her. They lived happily together with two beautiful children. Zofia daily prayed in the chapel and thanked for her happy life. However, the situation changed. When Frantisek as a soldier and an adventurer left to defend the country against the Turks, he returned like swapped. He was gloomy and very distant to his wife. Zofia firstly considered herself to be a causer of his strange behavior. However, she soon realized from a letter posted by her sister that another woman came into her husband's life. Zofia sadly felt on her knees and prayed from her very heart for the change of her husband. She devoted her life to poor and sick people and regularly went to pray with her bare feet to the chapel near the castle. She wanted her husband to give up his adventurous life and to return to God and to her. Once Frantisek noticed his wife secretly going somewhere and so he decided to follow her. When she came to the chapel and prayed for her husband, Frantisek, hiding nearby, heard her affectionate prayer. Frantisek was so upset of his previous life that he changed and found the way back to his wife. Their love was even stronger than in the happy years of the marriage. Every year, Zofia walked barefoot to the chapel to give thanks for the change of her husband. Several superstitions associated with her person soon occurred in the village. People believed that if somebody had stepped barefoot to her footprints in the snow, he had warm feet as if wearing warm boots. Another legend said that while Zofia was praying in the chapel, the weather suddenly changed to sunny and pleasant.

Public honor for Zofia Bosniakova

A message about the intact body found after forty-five years rapidly spread around. People remembered the kindness of the lady of Teplicka and Strecno and began to be interested in her. Curiosity and respect led them to the ruined castle, where Jan Jakub Löwenburg ordered the chapel to be adjusted in a short time for people who made the pilgrimage there. He also asked the office of the Nitra bishopric to investigate the matter, because he wanted the body of "the saint of Strecno" to be officially honored, which was certainly demanded by the local people as well. Earl Löwenburg ordered the body to be transferred to the church crypt in Teplicka nad Vahom in 1698. The respect and honor of local people to Zofia Bosniakova still remained. Only in 1728 the bishop of Nitra Ladislav Adam Erdödi completed the process of exploration and approved the possibility of public honor to Zofia. Jan Jakub Löwenburg ordered the new Loretto chapel to be built up near the church in Teplicka nad Vahom in 1729. The preserved body of Zofia Bosniakova was transferred from the Strecno castle and placed in a coffin with a glass cover. The inscription dating back to 1797 declares that the head of Trencin and Liptov county Jan Ileshazi ordered a new catafalque, a new coffin and new clothes as a sign of his respect to Zofia.

Various literary documents dating back to the 19th and 20th century recorded the information about ordinary people praying for help in the Loretto chapel. During the second half of the 20th century the spiritual devotion to Zofia Bosniakova was influenced by the nature of the period and turned into a tourist attraction. The chapel was regularly visited by school excursions from the region. However, the respect of local people didn't change and they continually honored the tradition and the memory of Zofia. The tragedy of the 1st April 2009, when the remains were intentionally destroyed by the fire in front of the chapel, even deepened the interest in Zofia Bosniakova. It was a right decision to keep the remains in a silver case at the same place in the chapel. The respect to Zofia was enhanced on the 400th anniversary of her birth by declaring The Year of Zofia Bosniakova from 2nd June 2009 to 2nd June 2010.

Partner projektu obec Šlemieň

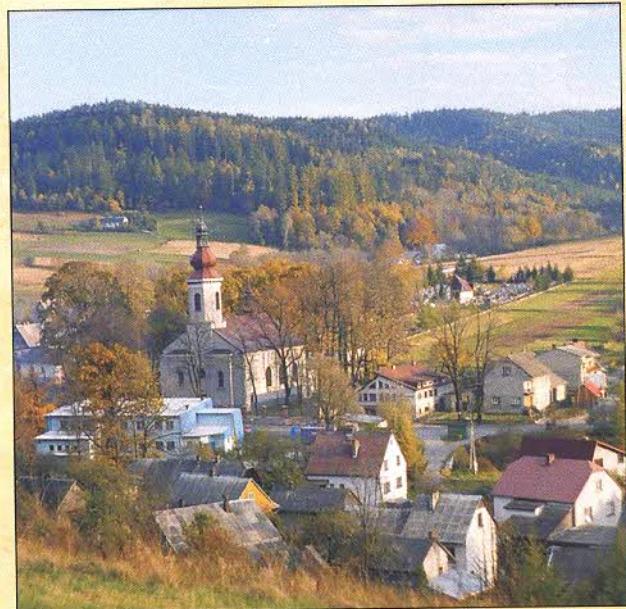
Šlemieň je obec, ktorá sa nachádza v južnej časti Sliezska, na východe žywieckeho okresu, 14 km od okresného mesta Žywiec. Hraničí s Malopoľským vojvodstvom - 20 km od Suchej Beskidskej a 28 km od poľsko-slovenského hraničného priechodu v Korbielówe.

Obec Šlemieň sa rozprestiera na ploche 46 km štvorcových. Má 3500 obyvateľov, pozostáva z troch dedín: Šlemieň, Kocoń a Las. V Šlemieni sa nachádzajú pamiatky, ktoré stoja za návštevu a miesta s mimoriadnou prírodnou a krajinnou hodnotou. Mnohí návštevníci sa sem opäťovne radi vracajú.

Jednou z pamiatok, ktorú turisti a pútnici často navštevujú, je Chrám Panny Márie v Jasnej Górci v Šlemieni postavený v rokoch 1866 - 1889. Stojí tu aj Farský kostol Narodenia svätého Jána Krstiteľa v Šlemieni postavený v rokoch 1842 - 1853. Je murovaný, obklopený kamennou stenou. Kaplnka venovaná Premene Pána sa nachádza na Kocońskom vrchu v Koconi a bola postavená v roku 1863 na pamiatku bitky, ktorá sa odohrala medzi barskými konfederátmi a švédskymi vojskami v roku 1768 na Kocońskych poliach.

Obec Šlemieň ponúka okrem historických pamiatok aj výnimočné prírodné vzácnosti. Môžete navštíviť prírodnú rezerváciu Madahora v katastri obce Las. Ak miesto navštívite, nenechajte si ujsť skalnú jaskyňu Komornieckého. Po skalnatom strope prúdi potok, ktorý vytvára unikátny vodopád čiastočne cloiaci vstupný otvor. Za návštevu isto stojí aj najväčší vodopád Dusica (výška 5 m, šírka 4 m) v Malom Beskide.

Šlemieň je ideálnym turistickým a oddychovým strediskom. Priaznivé prírodné podmienky, neznečistené životné prostredie, krásna príroda, lesy, príjemná klíma to všetko je dobrý základ pre rozvoj rôznych foriem rekreácie. Táto obec skutočne má svojim návštevníkom čo ponúknut'. Preto patrí k veľmi obľúbeným a navštevovaným miestam. Ak prijmete naše pozvanie, v Šlemieni radi uvítame aj vás.

Gmina Ślemień

Gmina Ślemień położona jest w południowej części województwa śląskiego, we wschodniej części powiatu żywieckiego - 14 km od Żywca. Graniczy z województwem małopolskim - 20 km od Suchej Beskidzkiej oraz 28 km od polsko - słowackiego przejścia granicznego w Kobieliowie. Gmina Ślemień zajmuje 46 km² powierzchni. Zamieszkuje ją 3.500 mieszkańców, obejmuje 3 sołectwa: Ślemień, Kocoń i Las.

Na terenie Gminy Ślemień znajdują się obiekty zabytkowe, które warto zwiedzić i miejsca o niezwykłych walorach widokowych i przyrodniczych, do których chce się wracać. Jednym z zabytków najczęściej odwiedzanym przez pielgrzymów i turystów jest Sanktuarium Maryjne na Jasnej Górze w Ślemieniu, budowane w latach 1866 - 1889, Kościół Parafialny p.w. Narodzenia Świętego Jana Chrzciciela w Ślemieniu zbudowany w latach 1842 - 1853, murowany, otoczony kamiennym murem, Kapliczkę p.w. Przemienienia Pańskiego, która znajduje się na Kocońskiej Górze w Koconiu – wybudowana została w 1863 roku dla upamiętnienia rozegranej na Kocońskich polach w 1768 roku bitwy konfederatów barskich z wojskami szwedzkimi.

Oprócz niezwykłych zabytków w Gminie Ślemień można nacieszyć oko niezwykłymi pomnikami przyrody. MożnaUDAĆ się do rezerwatu przyrody Madahora, który znajduje się na terenie sołectwa Las. Zwiedzając rezerwat Madahora koniecznie trzeba zobaczyć skalną jaskinię Komonieckiego. Po jej płytkiej stropowej płynie potok, tworząc oryginalny wodospad zasłaniający częściowo otwór wejściowy. Warto także zobaczyć największy w Beskidzie Małym wodospad na potoku Dusica (wysokość 5 m – szerokość 4 m).

Ślemień jest idealną bazą turystyczno - wypoczynkową. Korzystne warunki przyrodnicze, nieskażone środowisko naturalne, lasy, dobry mikroklimat stwarzają potencjalne podstawy dla rozwoju różnych form rekreacji.

Gmina Ślemień ma wiele do zaoferowania turystom, dlatego jest chętnie odwiedzanym miejscem do którego serdecznie zapraszamy.

Municipality of Ślemień

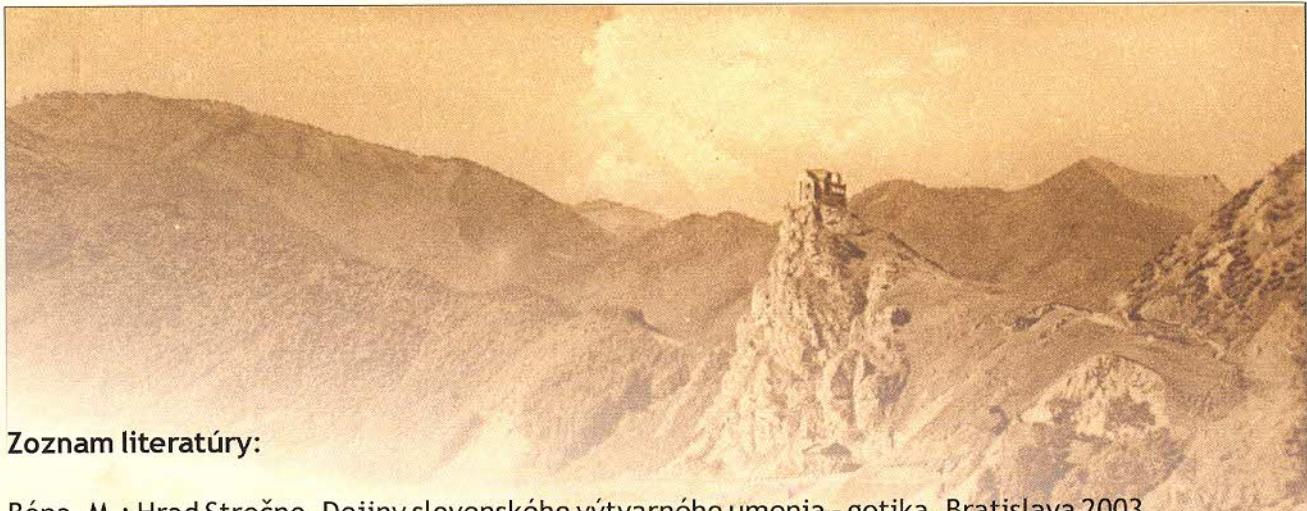
Municipality of Ślemień (Gmina Ślemień) is situated in the southern part of Silesian, 14 km eastern from the town of Żywiec. It borders with the province of Małopolskie Voivodstvo (Lesser Poland Voivodeship), 20 km from the town of Sucha Beskidska and 28 km from the Polish-Slovak border in Kobieliów. Municipality of Ślemień has a population of about 3500 inhabitants, living in three villages - Ślemień, Kocoń and Las. Visitors often return to enjoy attractive monuments and sites of Ślemień, some of them in outstanding natural and landscape surroundings. The church of Virgin Mary in Jasna Gorka, dating back to 1866 - 1889, the parish church of the Birth of St. John the Baptist, built between 1842 - 1853 and a chapel built on the Kocoń hill in 1863 commemorating the battle of Kocoń fields in 1768 between Bar confederation and Swedish troops, are the most visited places in the region, admired by pilgrims and tourists as well.

In addition to the remarkable monuments of Ślemień you can enjoy exceptional natural heritage as well. There is a rock cave of Komonieckiego located in the Nature Reserve of Madahora near the village of Las. A flowing stream creates a unique waterfall which partially covers the entrance to the cave. Visitors also admire the waterfall of Dusica, the largest waterfall in the small Beskid, reaching the height of 5m and the width of 4m.

Ślemień is a perfect tourist and leisure center. Beautiful nature, unpolluted environment, forests and good climate create favorable conditions for the development of various forms of recreation.

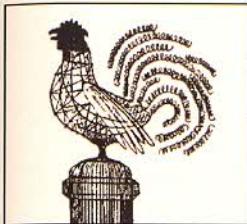
Due to its rich tourist offer, Ślemień becomes a very popular place where everyone is warmly welcome.

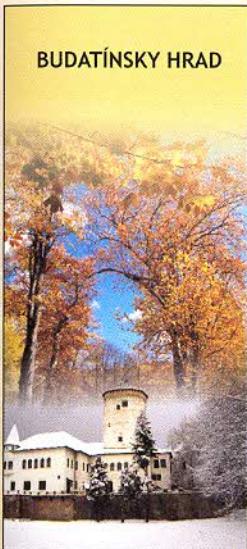
Zoznam literatúry:

- Bóna, M.: Hrad Strečno, Dejiny slovenského výtvarného umenia - gotika, Bratislava 2003
- Buran, D. a kol.: Dejiny slovenského výtvarného umenia - gotika, Bratislava 2003
- Dudáš, M.: Hrad Strečno, Pamiatky a múzeá 3/1997
- Dudáš, M.: Okná hradu Strečno, Pamiatky a múzeá 2/1995
- Fiala, A.-Fialová, H.: Hrady na Slovensku, Obzor, Bratislava 1966
- Gardavský, Z.: Premeny hradu Strečno. Pamiatky a príroda 4/1975
- Hoferek, A. a kol.: Hradní zříceniny na Slovensku, Zlín 2002
- Hromník, M.: Žofia Bosniaková, Knižnica Posla, Trnava 2000
- Kerekeš, J.: Hrady trenčianskeho Považia, Letopis Matice slovenskej sv.I. a II., Banská Bystrica 1867
- Kočiš, J.: Žofia Bošňáková a Teplička nad Váhom, Žilina 1993
- Kočiš, J.: Od Čachtíc po Strečno, Martin 1989
- Lombardini, A.: Strečno (V Trenčianskej stolici), Slovenské pohľady, Turč. sv. Martin 1885
- Marsina, R.: Starý hrad a starohradské panstvo, Vlastivedný časopis 12/1963
- Marsina, R.: Žilina: dejiny a prítomnosť, Martin 1975
- Marsina, R.: Žilina, Vlastivedný časopis 12/1963
- Menclová, D.: Hrad Strečno, Pamiatky a múzeá 4/1954
- Mikulík, D.-Štanský, P.: 730 rokov Tepličky nad Váhom, Žilina 1997
- Moravčík, J.: Predbežné zhodnotenie archeologických nálezov z hradu Strečno nájdených v sezóne roku 1982, Žilina 1982
- Panstvo Bytča - Strečno 1595-1950, Inventár, fond Štátneho archívu v Bytči B-3, Bytča 1962
- Slámková, M.: Kamenní strážcovia: Príbehy a povesti zrúcanín slovenských hradov, Bratislava 2004
- Súkalová, H.: Strečno - naša pýcha, Slovenka, r. 47, č. 35, 1994
- Škvarna, D.: Hrad Strečno a okolie na starých pohľadniciach, Vlastivedný zborník Považia XVIII., Žilina 1996

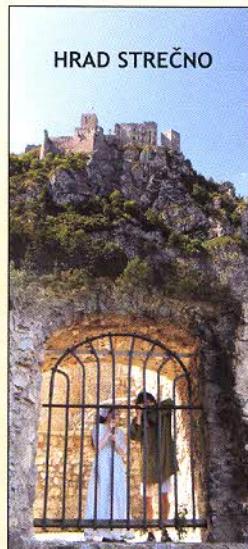

POVAŽSKÉ MÚZEUM V ŽILINE

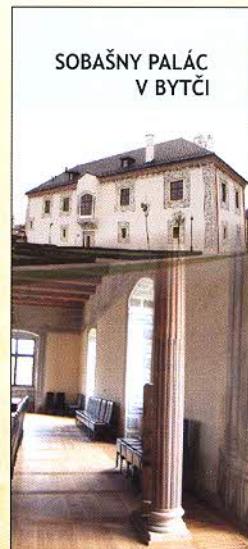
Topoľová 1
010 03 Žilina-Budatín
+421 41 500 15 10 - 11
fax: +421 41 500 15 12
e-mail: muzeum@pmza.sk
www.pmza.sk

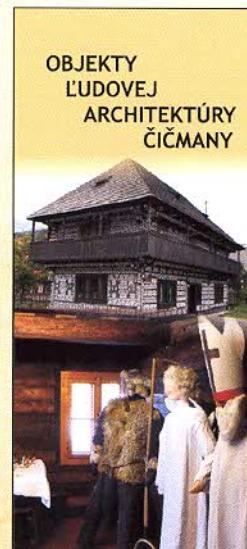
BUDATÍNSKY HRAD

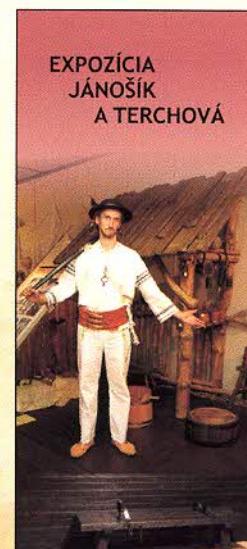
HRAD STREČNO

SOBAŠNY PALÁC
V BYTČI

OBJEKTY
ĽUDOVEJ
ARCHITEKTÚRY
ČIČMANY

EXPOZÍCIA
JÁNOŠÍK
A TERCHOVÁ

□Považské múzeum
v Žiline
Topoľová 1
010 03 Žilina-Budatín
+421 41 500 15 10
+421 41 500 15 11

■Považské múzeum
v Žiline
Hradná 1
013 24 Strečno
+421 41 569 74 00
+421 41 500 15 11

■Považské múzeum
v Žiline
Zámok č. 107/4
014 01 Bytča
+421 41 552 30 27
+421 41 500 15 11

■Považské múzeum
v Žiline
Čičmany 137
013 15 Rajecká Lesná
+421 918 187 683
+421 41 500 15 11

■Považské múzeum
v Žiline
Sv. Cyrila a Metoda 960
013 06 Terchová
+421 918 187 679
+421 41 500 15 11

Zofia Bosniaková

legenda a kult
legenda i kult
legend and cult

Zodpovedný redaktor/Odpowiedzialny redaktor/Edited by:

Autori textov/Autorzy tekstu/Authors of texts:

Preklady/ Tłumaczenie/Translation:

Návrh obálky a grafická úprava
Projekt okładki i grafika
Cover design and layout:

Fotografie/Zdjęcia/Photo provided by:

Jazyková úprava/Język edycji/Style edycji:

Tlač:

Náklad:

Spolufinancované Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja
v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko - Slovenská republika 2007 - 2013

Dofinansowano ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska - Słowacka Republika 2007 - 2013

Co-financed by the European Union from the European Regional Development Fund
within the CBC Programme Poland - Slovak Republic (PL/SK) 2007 - 2013

ISBN 978-80-88877-60-8

PhDr. Boris Schubert

Mgr. Michal Jurecký
Mgr. Lucia Krišková
Eva Brezáňová
archív obce Šlemieň
Archiwum Gminy Šlemieň
Municipality of Slemien

Katarzyna Bielik PL
PhDr. Anna Maršalová EN

Eva Brezáňová

Anna Kucharčíková
archív Považského múzea v Žiline
a archív obce Šlemieň/
archiwum Muzeum Považskiego
w Žilinie i archiwum Gminy Šlemieň/
archives of the Povazske Museum
in Zilina, archives of the Municipality
of Slemien

Mgr. Katarína Búziková

Tlačiareň Kubík, Námestovo
2000 ks

Nepredajné

© Považské múzeum v Žiline, 2012
Wydało Muzeum Považskie w Žilinie w 2012 roku
Published by Povazske Museum in Zilina in 2012

Bosniaky Žofie Bosniakovej

Receptúra:

Tri plné ženské hrste pšeničného zrna tri dni pred pečením dat' vyklíčit'.

Hrudku droždia rozmiešať vo vlažnej vode, podľa uváženia pridať sol',
tri lyžice roztopeného medu, aj trochu roztopeného masla.

Jedno kilo pšeničnej múky zomliet' na hrubšom kameni a polovicu z nej
pridať ku kvásku. Nechat' pol dennej hodiny vykysnúť. Potom dosypať
druhú časť vymeranej múky, vykľičenú pšenicu a ešte teplej vody, ale len
tol'ko, aby bolo cesto dost' silné. Vymiesiť a nechat' v ošatke či mise
na vlažnom mieste kysnúť, kým sa cesto nezväčší na dve cestá.

Potom ho na doske podeliť na malé bochníčky - bosniačky, pouklaďať
na plech vysypaný múkou a ešte nechat' štvrtinu dennej hodiny podkysnúť.
Bosniačky povrchu narezat' do križa, prežehnat', potriet' vodou
a piecť v rozpálenej peci dobrú dennú hodinu.
Pred pečením dat' do pece, či do rúry pod plech misku s vodou
(to aby pri pečení načisto neuschli).

Ponaučenie:

Bosniačky neslobodno jest' horúce, bo poškodia útroby a nepadnú úžitku.

Treba sa s nimi vždy podeliť i s cudzími a pocestnými, aby sa sýtost'
a prajnosť šírila svetom a uchovala sa povzdy, ako sa to zachovalo od čias
Žofie Bosniakovej až podnes!

Nakoniec:

Túto receptúru prepíš presne a s láskou a daj človeku blízkemu,
nech ho užíva a zas on nech ho vôkol šíri!

Koniec

Hrad Strečno

Nakresli pohľadnicu hradu Strečno a pošli svojim blízkym alebo priateľom.

Považské múzeum v Žiline

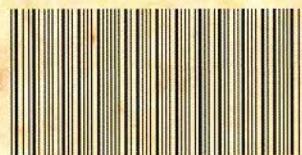

Považské múzeum v Žiline

9788088877608